

การศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและพฤติกรรมมารับรู้ ของผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา

(A Study of Guidelines for the Management of Health Tourism According to
the Perceptions Behaviors of Stakeholders in Nakhornratchasima Province)

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย¹ และ รัฐเกล้า เอื้อวงศ์กุล²
Kittisak Klinmuenwai¹ and Ratklao Eurvongkul²

Received: May 15, 2023

Revised: October 4, 2023

Accepted: October 12, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (2) ประเมินความต้องการเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ (3) เพื่อค้นหาศักยภาพและแนวทางการจัดการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีโดยใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยการเลือกเก็บข้อมูลแบบสะดวกกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 485 คน และแบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการเลือกเก็บข้อมูลแบบเจาะจง กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 16 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) โมเดลการวัดตัวแปร องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 4.731$, $df = 3$, $p\text{-value} = 0.192$, $GFI = 0.997$, $AGFI = 0.983$, $CFI = 0.999$, $RMR = 0.004$, $RMSEA = 0.033$) 2) ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในปัจจุบันและที่ควรจะเป็นด้วยวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง พบว่า องค์ประกอบที่ 3 ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 3) การวิเคราะห์ (SWOT) เพื่อค้นหาศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในการบริหารจัดการและหาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าจุดแข็งคือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพดังนี้ ควรพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการการท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พฤติกรรมมารับรู้

¹ หัวหน้าสาขาวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Head of Tourism Industry Department, Faculty of Business Administration, Vongchavalitkul University.

E-mail: kittiya_kitty@hotmail.com, kittisak_kli@vu.ac.th

² อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

Lecturer, Faculty of Business Administration, Vongchavalitkul University. E-mail: ratklao_eur@vu.ac.th

ABSTRACT

This research aims to (1) study and analyze the components of wellness tourism, (2) evaluate the needs in terms of the behaviors and the perceptions in the wellness tourism, (3) search for potential in management and ways to promote and improve the wellness tourism according to the behaviors and the perceptions of people in Nakhon Ratchasima province. This research is mixed methods research, a quantitative data collection method by using a convenient sampling with a group of 485 Thai tourists who visited Nakhon Ratchasima Province, and using a purposive sampling with a group of 16 people of specific respondents who were specialists in tourism from both government and private sectors, community leaders, academics, entrepreneurs, local philosophers and Thai tourists. The study showed that 1) The variation measurement model of the wellness tourism's components was consistent with the empirical data ($\chi^2 = 4.731$, $df = 3$, $p\text{-value} = 0.192$, $GFI = 0.997$, $AGFI = 0.983$, $CFI = 0.999$, $RMR = 0.004$, $RMSEA = 0.033$) 2) By prioritizing the needs assessment, in accordance with the behaviors and the perceptions in the wellness tourism, with the updated Priority Needs Index method, it revealed that the most essential need was the component No.3 which was the tourist activities at the tourist attractions. 3) By using SWOT analysis in order to search for potential, strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles in wellness tourism management and development guidelines according to the behaviors and the perceptions of the concerned people in Nakhon Ratchasima Province, the strength of the tourism components were the attraction and guidelines to improve the wellness tourism, should develop access to tourist attractions, develop and promote diverse tourism activities and develop various tourism facilities to meet the higher standard.

Keywords: Tourism Management, Component of Tourism, Health Tourism, Perceptions Behaviors

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง และมีศักยภาพทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอยู่หลายด้าน ในยุคปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนการเรียนรู้วิถีชีวิตและพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและกิจกรรมรักษาฟื้นฟูสุขภาพ และเป็นการเดินทางไปจุดหมายปลายทางในประเทศหรือในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจ และเพื่อความสงบในจิตใจของนักท่องเที่ยวที่กังวลใจเพื่อพักผ่อนไปท่ามกลางธรรมชาติเรียนรู้วิถีการใช้พลังงานจากธรรมชาติมาบำบัดและเสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรง จิตใจสดชื่นแจ่มใสควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว ได้เห็นวัฒนธรรมท้องถิ่น และนำสิ่งที่ได้รับมาปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

Wellness Tourism หรือการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายส่งเสริมสุขภาพที่ดีอย่างมีคุณภาพ ผ่านกิจกรรมหรือบริการที่สอดคล้องกับสภาวะทางร่างกายและจิตใจ ภายใต้พื้นฐานของความยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมกระแสของสังคมในการดูแลรักษาสุขภาพได้รับความนิยม จนกระทั่งพัฒนากลายเป็นพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพตนเองมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อผู้ประกอบการในการที่จะผลิตสินค้าและบริการ ให้สอดคล้องตามพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป และรวมถึงธุรกิจการท่องเที่ยวเช่นกันที่ต้องปรับตัวและสร้างจุดขายใหม่ ๆ จนนำไปสู่การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่อย่างการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพซึ่งมีอัตราการเติบโตที่น่าสนใจ จากข้อมูลของสถาบันด้านสุขภาพสากล (Global Wellness Institute: GWI, 2017) ได้เผยว่า เศรษฐกิจเชิงสุขภาพของโลก (Global Wellness Economy) สามารถสร้างรายได้ในตลาดโลกโดยมีมูลค่าประมาณ 124 ล้านล้านบาท ซึ่งมีจำนวนมากกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทย 9,000 เท่า (Growth Domestic Product: GDP) นอกจากนี้อัตราการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของโลกในปี 2017 ได้เติบโตขึ้นตั้งแต่ปี 2016 ร้อยละ 10.6 และยังคงมีแนวโน้มที่จะเติบโตยิ่งขึ้นเรื่อยๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2564) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นกลุ่มบริการทางการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบทางการแข่งขันที่สูงมาก เพราะเป็นการท่องเที่ยวที่นอกจากจะทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายไปกับธรรมชาติของผู้คนแล้ว ยังก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน เชื่อมโยงสู่ภาคเศรษฐกิจอื่นๆ สร้างตัวคูณทางรายได้ที่ยั่งยืน รัฐบาลจึงให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนภาคธุรกิจการท่องเที่ยว การโรงแรม และธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องให้ครบวงจรซึ่งบทเรียนจากสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลให้พฤติกรรมผู้บริโภค เปลี่ยนไปสู่ความเป็นวิถีใหม่ที่ต้องการการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน (Preventive Healthcare) เพื่อความสุขสมบูรณ์ของชีวิต (Wellness) มากขึ้น จึงเป็นโอกาสของกลุ่มประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในการสร้างมาตรฐานใหม่ (Next Normal Standard) รวมถึงยกระดับมาตรฐานด้านสุขอนามัยและความปลอดภัยด้านสุขภาพพร้อมรับการกลับมาของนักท่องเที่ยวต่างชาติอีกครั้ง และเพื่อให้พร้อมกับการต้อนรับการกลับมา ประเทศไทย จำเป็นต้องทำความเข้าใจและปรับตัวเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับการสร้างเสริมสุขภาพจากต้นทุนทางวัฒนธรรมที่แข็งแกร่ง (กรมการท่องเที่ยว, 2560) ประเทศไทยจัดเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่เหมาะสมในทุก ๆ ด้านและมีศักยภาพตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ดี เพราะมีอาหารอุดมสมบูรณ์ สถานที่ท่องเที่ยวสวยงาม ด้านการแพทย์ทันสมัยและบริการก็มีคุณภาพ คาดการณ์ว่าเมื่อการแพทย์สามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ ผู้คนมั่นใจเริ่มเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในไทย จะเป็นโอกาสที่ดีของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในไทย และธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จะให้บริการที่มีคุณภาพสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว ช่วยให้เศรษฐกิจไทยมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นเส้นทางให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของโลกได้ในอนาคต (กรุงเทพธุรกิจ, 2564)

จังหวัดนครราชสีมาที่มีสภาพที่ตั้งเป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคมโลจิสติกส์ซึ่งเป็นประตูของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2564) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี กระทรวงคมนาคมกำหนดให้จังหวัดนครราชสีมา เป็นเมืองหลักของเส้นทางคมนาคมทางราง (รถไฟความเร็วสูงรถไฟทางคู่) ทางถนน (มอเตอร์เวย์) ส่งผลต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาเศรษฐกิจใน

อนาคตและเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่มากทำให้มีความหลากหลายของการใช้ประโยชน์ และมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายกระจายทั่วทั้งจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเชิงธรณีวิทยาเชิงธรรมชาติ (3 มรดกยูเนสโก) แหล่งท่องเที่ยวชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวใหม่ และมีศักยภาพเป็นแหล่งการค้าการลงทุน ทางการท่องเที่ยว การเกษตร อุตสาหกรรมและมิจวจรชีพหลายแขนงที่ครบถ้วน และมีลักษณะพื้นฐานที่ดีในการบริหารจัดการรองรับการเติบโตของการพัฒนาเมืองมิติต่างๆ ในอนาคตโดยเฉพาะการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงธรรมชาติที่เป็นจุดขายหลัก เนื่องจากมีเขาใหญ่ซึ่งเป็นมรดกโลกและมีมูลค่าสูง รวมถึงเส้นทางการท่องเที่ยวเมืองที่มีอากาศบริสุทธิ์ เช่น วังน้ำเขียว เชื่อมต่อไปถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในอำเภอเสิงสาง อำเภอครบุรี และอำเภออื่น ๆ และด้วยสถานการณ์ปัจจุบันที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเพื่อสัมผัสการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ธรรมชาติ วิถีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เริ่มเบาลงและนักท่องเที่ยวสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ และด้วยพื้นที่ขนาดใหญ่ทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดนครราชสีมา ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยภาพรวมยังต้องพัฒนากระบวนการและหาแนวทางการจัดการทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังรวมถึงการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และกระแสนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงธรรมชาติ และเชิงวัฒนธรรม ได้รับความนิยมนิยมมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในจังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้นจากในช่วงปี 2562-2564 ถึง 50% จากที่ผ่านมา (สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา, 2565) ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและพฤติกรรมมารัฐของผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา ทั้งด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อค้นหาศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการจัดการและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดนครราชสีมาอย่างยั่งยืนต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อประเมินความต้องการเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อค้นหาศักยภาพและแนวทางการจัดการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎี

องค์ประกอบการท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นส่วนขับเคลื่อนให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ และยังเป็นปัจจัยในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) (Western, T., 2008) ได้อธิบายทฤษฎี 5A's ด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวไว้ว่า 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) สิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว และ 5) ที่พักแรม เป็นต้น ในส่วน(Pike, S. D., 2008) กล่าวถึงคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประสบการณ์ การดำเนินการจัดการ และการนำเสนอทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้อื่น ๆ แก่ผู้บริโภค สิ่งสำคัญคือแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาเยี่ยมชมหรือพักอาศัย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ (6A's) ดังต่อไปนี้ 1) ความสามารถในการจัดการโปรแกรมการท่องเที่ยว 2) ความสามารถในการเข้าถึง 3) สิ่งดึงดูดใจ 4) สิ่งอำนวยความสะดวก 5) กิจกรรม และ 6) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น (Buhalis, D., 2000) ได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 6 ประการ (6A's) ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยว 2) การเข้าถึง 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) ที่พัก 5) กิจกรรม 6) การให้บริการและการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว (เกศวสิทธิ์ รัตนดิถถ ญ ภูเก็ถ, 2562) เพื่อการพัฒนาเป็นเมืองต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยศึกษาองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 6A's ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 5) ที่พักในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว 6) กิจกรรมการท่องเที่ยว องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและการบอกต่อ (Cheng, C. L., et al., 2018) ปัจจัยสำคัญขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและมีศักยภาพในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) มีภูมิทัศน์หรือทิวทัศน์ที่สวยงามเพื่อความเพลิดเพลินของนักท่องเที่ยว 2) มีสิ่งปลูกสร้างหรือที่พักที่สวยงามและให้ความรู้สึกผ่อนคลาย เหมาะแก่การพักผ่อน รวมถึงการให้บริการที่ดีของพนักงานที่เกี่ยวข้อง 3) การบริหารจัดการที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว 4) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชนเพื่อกระตุ้นความต้องการของนักท่องเที่ยว และ 5) การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

สรุปได้ว่า จากองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาและเล็งเห็นถึงความสำคัญจึงนำมารวมเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมมากที่สุด ผู้วิจัยเสนอองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่ช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งประกอบไปด้วยธุรกิจและการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับนักท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ (5A's) ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) 3) กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) 4) สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) และ 5) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Administration) และการจะพัฒนาการท่องเที่ยวและ

แหล่งท่องเที่ยวขึ้นให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรที่จะต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อสร้างความร่วมมือร่วมกันวางแผนและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้วย

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การเดินทางที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการรักษาหรือการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีแก่บุคคล มีขอบเขตครอบคลุมถึงการบริการทั้งหมดที่เป็นการดูแลและปรับปรุงสุขภาพในเชิงป้องกันแบบองค์รวม โดยเป็นทางเลือกและความสนใจของผู้ใช้บริการที่จะเลือกใช้บริการส่งเสริมสุขภาพระหว่างการเดินทางไปยังต่างประเทศ โดยนักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมสุขภาพอาจเลือกใช้บริการส่งเสริมสุขภาพหลากหลาย (ณัฐวรรตี คณิตินสุทธิทอง และจินตนา เลิศสกุล, 2564) เช่นเดียวกับ (Boga, T. C., & Weiermair, K., 2011) ให้คำนิยามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไว้ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมองได้สองแบบกล่าวคือ จากมุมมองของนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคือ การเดินทางเพื่อไปฟื้นฟู รักษา และส่งเสริมสุขภาพกายและใจ ในขณะที่มุมมองจากผู้ผลิตการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพคือ การบริการด้านสุขภาพที่มีการพักผ่อนหย่อนใจรวมอยู่ในการบริการนั้นๆ ด้วย โดยเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาใช้บริการทางสุขภาพในประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก กลุ่มแรกคือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อเข้ารับการรักษาโรค/ศัลยกรรมเป็นวัตถุประสงค์หลัก (Medical Tourists) และใช้เวลาที่เหลือในการท่องเที่ยวและพักผ่อน กลุ่มที่สองคือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจเป็นวัตถุประสงค์หลัก และเลือกใช้บริการด้านสุขภาพระหว่างการท่องเที่ยว (Wellness Tourists) (ราณี อธิชัยกุล, 2560) จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้ 1) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยว โดยได้แบ่งเวลาจากการท่องเที่ยวมาทำกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมสุขภาพอย่างมีคุณภาพตามหลักวิชาการ เช่น การนวด การประคบ การอบสมุนไพร การอาบน้ำแร่ การบริการสวนบำบัด โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่มีใบประกอบวิชาชีพ และกิจกรรมมารีบำบัด ที่มีการรับรองมาตรฐาน เป็นต้น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยว ที่มีประโยชน์ในการสร้างเสริมจิตสำนึกต่อการส่งเสริมสุขภาพ และได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยว ทั้งได้พัฒนาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม 2) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health healing tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยว โดยเป็นการแบ่งเวลาส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยว ไปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน เช่น การตรวจสุขภาพร่างกาย การรักษาโรคต่าง ๆ การเสริมความงาม และการรักษาในรูปแบบอื่นๆ เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มุ่งประโยชน์ต่อการรักษาฟื้นฟูสุขภาพ (อารัญ บุญชัย และจินตนา ตันศราริพูธ, 2546 และ Gan, L. & Frederuck, J.R., 2011) สำหรับองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพควรค่าการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมภายในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และควรคำนึงถึงการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาและปรับปรุงรวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวการมีระบบการบริหารจัดการที่ดี เพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวในระยะยาวต่อไป (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว, 2565)

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยเป็นส่วนหนึ่งของการนำภูมิปัญญาตามแนวทางและศาสตร์ในการดูแลสุขภาพดั้งเดิมมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการบริการทางสุขภาพ ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของไทยมีความหลากหลายและมีความโดดเด่นจนเป็นที่ยอมรับและรู้จักของนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลก และกลายมาเป็นจุดแข็งของธุรกิจ Wellness Tourism ของประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) เป็นลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่ตนเองมีความชื่นชอบ โดยมีจัดสรรเวลาส่วนหนึ่งเพื่อมาทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างถูกวิธี ตามหลักวิชาการและมีมาตรฐาน การท่องเที่ยวในลักษณะเชิงส่งเสริมสุขภาพนี้ จะช่วยส่งเสริมให้ร่างกายของนักท่องเที่ยวรู้สึกได้ผ่อนคลาย ส่งผลให้มีสุขภาพจิตที่ดีในการใช้ชีวิต เป็นการเพิ่มพูนสุขภาพใจและกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ปรับความสมดุลให้กับชีวิต 2) การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งในช่วงที่ไปปรับบริการบำบัดรักษาสุขภาพการรักษายาบาล และทำการฟื้นฟูสุขภาพในโรงพยาบาลหรือในสถานพยาบาลที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน เช่น การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่างๆ และการรักษาสุขภาพฟื้นฟู การผ่าตัดเสริมความงาม ฯลฯ การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพจึงมุ่งประโยชน์ต่อการรักษาฟื้นฟูสุขภาพนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและพฤติกรรมมารับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อเพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินความต้องการเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้อง และเพื่อค้นหาศักยภาพและแนวทางการจัดการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีขอบเขตการวิจัยในพื้นที่เขตจังหวัดนครราชสีมา โดยการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องและผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ ปรชาษฐ์ท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม 2565 โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed-Method) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยออกแบบแบบ Explanatory Design รูปแบบ follow-up explanations model (Creswell, J., & Plano Clark, V., 2007) และอัจครา ประเสริฐสิน (2558) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยเลือกทำวิธีการเลือกเก็บข้อมูลแบบสะดวก (Convenient Sampling) จำนวน 485 คน ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ในช่วงเดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม 2565 ที่มีความ

สมัครใจในการตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบประชากร (Infinite Population) ของ (Cochran, W.G., 1963) กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อน การศึกษานี้ กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 485 คนโดยเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ลงพื้นที่ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ ราชภัฏท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 16 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้ารายละเอียดทฤษฎีหลักการ จากตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตและสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมความมุ่งหมายของงานวิจัย สามารถจำแนกตามการเก็บข้อมูลวิจัย คือ (1) เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม นักท่องเที่ยว ตามตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พร้อมทั้งมีการหาคุณภาพของเครื่องมือด้วยการหาค่า IOC โดยผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 ท่าน แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้ที่ 0.87 เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และความชัดเจนของเนื้อหาแล้วนำมาแก้ไขให้ถูกต้อง เหมาะสมตามข้อเสนอแนะก่อนทดลองใช้ และนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและนำไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.97 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้อยู่ในเกณฑ์ที่มีค่าความเชื่อมั่นเพียงพอ (Cronbach, L. J. 1984) โดยลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งกำหนดตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, 1932) ซึ่งผู้ตอบจะเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวเพื่อสรุปความคิดเห็น และข้อเสนอแนะโดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และ (2) เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อวิเคราะห์ (SWOT) เพื่อค้นหาศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ในการบริหารจัดการและหาแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางด้านต่าง ๆ และผลการวิเคราะห์ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเป็นแนวทางการจัดการและการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดนครราชสีมาอย่างยั่งยืนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปในส่วนของตัวแปรจัดประเภท (Categorical Data) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ จำนวน ร้อยละ และการวิเคราะห์สถิติบรรยาย นำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในการวิจัยที่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง (Continuous Data) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation) ค่าต่ำสุด (Min) ค่าสูงสุด (Max) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) เพื่อดูลักษณะการกระจาย และการแจกแจงของตัวแปร

2. การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อแสดงระดับของความต้องการจำเป็นด้านต่างๆ ขององค์ประกอบการท่องเที่ยว จากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 485 คน โดยใช้ค่าดัชนี PNImodified=(I-D)/D ซึ่ง I (Importance) หมายถึง ระดับความคาดหวังที่ต้องการให้เกิด หรือสภาพที่ควรจะเป็น และ D (Degree of Success) หมายถึง ระดับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นใช้การเรียงค่าดัชนี PNI Modified จากมากไปหาน้อย ค่าดัชนีที่มีค่ามากแปลว่ามีความต้องการจำเป็นสูงที่ต้องได้รับความสนใจต้องพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อยกว่า (สุวิมล ว่องวานิช, 2558) โดยสถิติเชิงอ้างอิงที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมาด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA: Confirmatory Factor Analysis) และการวิเคราะห์ SWOT จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ ปรากฏท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 16 คน และจากการวิเคราะห์แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว จำนวน 485 คน ในส่วนข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อหาศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางการจัดการและการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดนครราชสีมาอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและพฤติกรรมกรรับรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดตัวแปร องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้พฤติกรรมกรรับรู้และพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาได้จากค่าไคสแควร์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-Square = 4.73, df = 3, p-value = 0.19158, GFI = 0.997, AGFI = 0.983, CFI = 0.999, RMR = 0.004, RMSEA = 0.033) ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบค่าความสอดคล้องกลมกลืนทุกค่า ตามเกณฑ์ของ (Diamantopoulos, A., & Signaw, A.D. 2000)

โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปร องค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือ ด้านที่ 3 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) มีค่าน้ำหนักความสำคัญคือ 0.886 รองลงมา ด้านที่ 1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) มีค่าน้ำหนักความสำคัญคือ 0.873 ด้านที่ 4 สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) มีค่าน้ำหนักความสำคัญคือ 0.835 ด้านที่ 2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) มีค่าน้ำหนักความสำคัญคือ 0.817 และด้านที่ 5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Administration) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.768 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรดังกล่าวมีความสำคัญในการวัดตัวแปร องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้พฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมาใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรสังเกตได้ ในโมเดลการวัดตัวแปร องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้พฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา (N=485)

ตัวแปร	P	SE	T	FS	CSS	R ²
ด้านที่ 1 (Attraction)	0.695	0.029	23.967	0.418	0.873	0.763
ด้านที่ 2 (Accessibilities)	0.536	0.025	21.939	0.210	0.817	0.668
ด้านที่ 3 (Activities)	0.663	0.027	24.861	0.348	0.886	0.785
ด้านที่ 4 (Amenities)	0.643	0.029	22.337	0.353	0.835	0.698
ด้านที่ 5 (Administration)	0.531	0.027	19.927	0.141	0.768	0.589

$\chi^2 = 4.731$, $df = 3$, $p\text{-value} = 0.192$, $GFI = 0.997$, $AGFI = 0.983$, $CFI = 0.999$, $RMR = 0.004$, $RMSEA = 0.033$

ที่มา: จากการศึกษาสำรวจข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจำนวน 485 คน

2. การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา

การประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา โดยการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในปัจจุบันและที่ควรจะเป็นด้วยวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง (PNImodified) คำนวณจากค่าเฉลี่ยของสภาพที่ควรจะเป็น (I) และค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริง (D) เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า องค์ประกอบด้านที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNImodified=0.223) รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านที่ 1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) (PNImodified=0.214) องค์ประกอบด้านที่ 4 สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) (PNImodified=0.212) องค์ประกอบด้านที่ 2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) (PNImodified=0.189) และองค์ประกอบด้านที่ 5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Administration) (PNImodified=0.147) ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา (N=485)

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	I	D	I-D	(I-D)/D	ลำดับ
ด้านที่ 1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)	4.35	3.58	0.761	0.214	2
ด้านที่ 2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities)	4.25	3.59	0.658	0.189	4
ด้านที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)	4.29	3.45	0.782	0.223	1
ด้านที่ 4 สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities)	4.31	3.57	0.746	0.212	3
ด้านที่ 5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Administration)	4.43	3.89	0.489	0.147	5

ที่มา: จากการศึกษาสำรวจจากนักท่องเที่ยวจำนวน 485 คน

3. การวิเคราะห์ SWOT จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 16 คน และจากการวิเคราะห์แบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว จำนวน 485 คน ในส่วนข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อหาศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการ และส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา

ด้านที่ 1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) จังหวัดนครราชสีมามีความโดดเด่นและอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ธรรมชาติ วัฒนธรรม มหกรรมเทศกาลและงานประเพณี กิจกรรม และการบริการ โดยจุดแข็งของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดนครราชสีมาพบว่า จุดที่ตั้งของ จังหวัดนครราชสีมาไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ทำให้มีความสะดวกและประหยัดเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยว อีกทั้งมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เชิงเกษตร เชิงสุขภาพ และเชิงผจญภัยตลอดจนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เลือกมากมาย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางภาษา พื้นที่แหล่งเพาะปลูก และผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรที่สำคัญ เป็นพื้นที่ต้นแบบสำหรับการพักผ่อนเชิงสุขภาพ วิถีชีวิต รวมถึงการมาศึกษาดูงานได้เป็นอย่างดี มีโรงแรมที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สปาและศูนย์สุขภาพที่หลากหลาย มีสถานที่ที่สามารถรองรับการจัดการประชุมใหญ่ๆ (MICE) และยังมีศาสนสถานที่มีความสวยงามและมีชื่อเสียง มีศูนย์การค้าห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ตลาด และแหล่งช้อปปิ้งที่หลากหลาย และมีศูนย์กีฬาที่ได้มาตรฐานครบวงจร

ด้านที่ 2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) การคมนาคมในจังหวัดนครราชสีมา สะดวกสบายทั้งทางรถยนต์ และรถไฟ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเป็นจังหวัดที่เป็นประตูสู่ภาคอีสาน อีกทั้งในอนาคตมีการสร้างรถไฟความเร็วสูง มอเตอร์เวย์ สายบางปะอิน-สระบุรี-นครราชสีมา การเดินทางไปยังจังหวัดนครราชสีมาสามารถเดินทางได้โดยสะดวก มีถนนทางหลวงและโครงการพัฒนาการคมนาคม แต่การเดินทางภายในจังหวัดนครราชสีมาโดยระหว่างแหล่งท่องเที่ยวยังขาดระบบการขนส่งโดยรอบภายในพื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมาที่ดี ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาเพราะเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จะสนับสนุนให้เกิดการเดินทางระหว่างชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้มากขึ้น และในปัจจุบันมีโครงการพัฒนาการคมนาคมสำหรับการเดินทางมายังจังหวัดนครราชสีมาได้แก่ โครงการสร้างถนนมอเตอร์เวย์เส้นบางปะอิน-นครราชสีมาคาดว่าจะเปิดให้บริการได้ในปี 2563 โครงการรถไฟความเร็วสูงที่คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 2565 สำหรับการเดินทางภายในจังหวัดควรปรับปรุงด้านการขนส่งภายในจังหวัดและการเดินทางระหว่างชุมชน

ด้านที่ 3 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) เอกลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมาที่โดดเด่นในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิต วิถีท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมาเป็นพื้นที่ที่มีบรรยากาศที่ดี โดยเฉพาะในพื้นที่ทางธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นพื้นที่ที่มีโอโซนสูงระดับโลก สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ตามแนวสันเขาทอดตัวยาวได้อย่างสวยงามพร้อมกับมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย เช่น เขาแผงม้า ผืนป่าแห่งความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ไร่่องุ่นวังน้ำเขียว ส่วนดอกหน้าวัวสุชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ยัง

สามารถชมกระทิงได้อย่างชัดเจน ซึ่งการจัดกิจกรรมที่ควรมีจึงเป็นการจัดกิจกรรมให้มีจุดเรียนรู้ ให้นักท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย เพื่อให้เกิดความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ในส่วนของการจัดที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญเรื่องความสะดวก ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม และบริเวณโดยรอบมีการดูแลรักษาความสะดวก ไม่มีเศษขยะหรือสิ่งสกปรก เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสธรรมชาติอย่างแท้จริง นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมในกิจกรรมการเดินทางรับแสงแดด การทำสปา กิจกรรมโยคะในตอนเช้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้สัมผัสอากาศที่บริสุทธิ์ ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกิจกรรมต้องอิงธรรมชาติ กลับสู่ธรรมชาติมากที่สุด โดยสมัยก่อน เริ่มจากน้ำ การบำบัด การรักษาสุขภาพ แล้วก็จะมีการสร้างที่พัก แอควาแลนด์ ก็เกิดการท่องเที่ยวขึ้น เรื่องเกี่ยวกับน้ำ ก็ยังใช้ได้ อยู่เกี่ยวกับความสดชื่น อีกอัน คืออากาศ อากาศดี สดชื่น ก็ต้องอิง wellness ซึ่งทำให้สุขภาพดี อายุยืน ซึ่งการออกกำลังกายแบบมีรูปแบบจะเป็นเชิงสุขภาพทั่วไป ถ้าไม่มีรูปแบบจะเป็นลักษณะของการยืดเส้น ผ่อนคลาย ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้มีการผสมผสานการออกกำลังกายเข้ากับการท่องเที่ยวแทรกในแต่ละกิจกรรม เช่น การวิ่ง การปั่นจักรยาน กิจกรรมการเดินทาง ปิกนิก เยี่ยมชมสวนผักปลอดสารพิษของสวนลุงไกร การเยี่ยมชมสวนดอกเบญจมาศ เป็นต้น

ด้านที่ 4 สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว(Amenities) จังหวัดนครราชสีมาเป็นเมืองที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายไม่ว่าจะเป็น สถานที่ท่องเที่ยว ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร สถานบันเทิง ที่ตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และควรพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานรอบด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค เช่น ถนนป้ายบอกทาง รวมถึงการบริการด้านร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ หรือจุดบริการนักท่องเที่ยวมีน้อยมาก ควรมีการพัฒนาและสนับสนุนให้เกิดการลงทุนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานของรัฐได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายบอกทาง ถนนหรือทางสัญจร ศูนย์บริการข้อมูลท่องเที่ยว ห้องน้ำ ห้องสุขา ถังขยะ ป้ายประกาศเตือนภัยต่างๆ ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ที่จอดรถให้แก่นักท่องเที่ยว แต่บางอย่างยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและควรปรับปรุง เช่น เพิ่มจุดทิ้งขยะมีน้อย ไม่ทั่วถึง สถานที่จอดรถและที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ ป้ายบอกทางมีน้อย และมองเห็นลำบาก ห้องสุขายังมีจำนวนน้อยและไม่สะอาดเท่าที่ควร เป็นต้น

ด้านที่ 5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Administration) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ มีการดำเนินงานน้อยซึ่งด้านการจัดการเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน ดังนั้นแต่ละชุมชนจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาในด้านการจัดการและการให้บริการ กระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้นต้องได้รับความร่วมมือจากนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการ ชุมชนโดยชุมชนควรกำหนดกฎกติกา และจัดการร่วมกัน วิธีการกระจายรายได้ในชุมชน รวมถึงการพัฒนาข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรพัฒนาปรับปรุงถนน ป้ายบอกทาง รวมถึงการบริการด้านร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ และจุดบริการนักท่องเที่ยวในชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และการบริหารจัดการด้านกิจกรรม ควรพัฒนาให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดปี ด้านองค์กรชุมชนในพื้นที่ ควรกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกช่วงวัย และเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างถูกต้องและเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นนอกจากนี้ชุมชนควร

ได้รับการพัฒนาด้านบุคลากรในชุมชนเพื่อให้สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ เช่น การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร การให้บริการ รวมถึงการตลาดเพื่อการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้การพัฒนาต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวต่อไป

การอภิปรายผล

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลการวัดตัวแปร องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้การรับรู้และพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับ Buhalis, D. (2000) ที่ว่าจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวในระยะเวลาที่นานขึ้น เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร แผนที่ ร้านขายของ การสื่อสารโทรคมนาคม สัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สาย ระบบประปาและไฟฟ้า การบริการนำเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงป้ายบอกทางจุดบริการข้อมูล แหล่งท่องเที่ยว และร้านค้าจำหน่ายสินค้า และของที่ระลึก เป็นต้น เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญหรือปัจจัยที่ทำให้สถานที่แห่งใด แห่งหนึ่งอยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยว เพื่อช่วยเหลือและสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สารภี ชนะทัฬห, เนตรนภา รักชายศ และ นงลักษณ์ ผุดเผือก (2564) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวน้ำพุร้อนท่าเสา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการจัดการตามกรอบมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ดังนี้ 1) ด้านมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทน้ำพุร้อนธรรมชาติ ได้แก่ คุณภาพน้ำพุร้อน ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องแช่น้ำพุร้อน บ่อน้ำพุร้อน ห้องน้ำ ห้องสุขา ห้องเปลี่ยนเสื้อผ้า เป็นต้น การจัดการด้านความปลอดภัย และการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และยังคงสอดคล้องกับ เขมลักษณ์ คุปิตพันธ์ และปริญญา บรรจจณณี (2563) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มาเป็นลำดับแรก รองลงมา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านความดึงดูดใจ และด้านกิจกรรม ตามลำดับ

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมการประเมินความต้องการจำเป็น พบว่า องค์ประกอบด้านที่ 3 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านที่ 1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านที่ 4 สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) องค์ประกอบด้านที่ 2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) และองค์ประกอบด้านที่ 5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Administration) สอดคล้องกับ นันทชา สองหลวง (2561) ที่ได้ศึกษาแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพจังหวัดขอนแก่น พบว่า จังหวัดขอนแก่นมีความพร้อมและมีศักยภาพของการเป็นเมืองท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ เมืององค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 3) ด้าน

สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) 4) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และ 5) ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodation) โดยมีแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 ด้าน คือ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) ด้านองค์กรชุมชน 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการเรียนรู้ ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อน Wellness Tourism ของ กลินท์ สารสิน (2563) กล่าวว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพควรมี Model อารมณ์ดี มีความสุข (Happy Model) เป็นแนวทางในการขับเคลื่อน ซึ่งประกอบไปด้วย กินดี (Eat Well) การทานอาหารสะอาด มีประโยชน์ อาหารท้องถิ่น มีประโยชน์ ปลอดภัย อยู่ดี (Live Well) ที่พักได้มาตรฐาน มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม รวมทั้งมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น นวด/สปาของท้องถิ่น ออกกำลังกาย เล่นกีฬา และร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น ซักจักรยาน วิ่ง เดิน ว่ายน้ำ ดำน้ำ ปีนเขา และแบ่งปันสิ่งดีๆ แบ่งปันความรู้ ทำกิจกรรมร่วมกันกับท้องถิ่น ชุมชน และเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน เช่น ปลูกป่า สอนหนังสือเด็ก สอนวิถีชีวิต ต่อยอดในการทำธุรกิจ ปลูกฝังการรักษาสิ่งแวดล้อม อาบน้ำข้าง จะเห็นได้ว่ากิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวนอกจากจะเป็นกิจกรรมในเชิงสุขภาพ ยังรวมถึงกิจกรรมเชิงสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนด้วย และยังสอดคล้องกับ Pelasol, M., et al. (2012) กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 6 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการ เข้าถึง (Accessibility) 2) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 4) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) 5) ที่พัก (Accommodation) 6) กิจกรรม (Activities) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์ (SWOT) เพื่อหาศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการและส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าจุดแข็งคือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว และแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพดังนี้ ควรพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ทางการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น โดยแยกเป็นองค์ประกอบในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) สอดคล้องกับ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยวได้ เช่น สิ่งดึงดูดใจประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล ภูเขา น้ำตก เกาะ แม่น้ำ หาดทราย ฯลฯ สิ่งดึงดูดใจประเภทวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง งานแห่เทียนพรรษา เป็นต้น ซึ่งสิ่งดึงดูดใจนี้หมายถึงรวมถึง สิ่งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหรือมีความโดดเด่นและเป็นที่น่าสนใจกว่าแหล่งอื่นๆ เช่น ทะเล หมอก ทะเลแหวก บ่อน้ำพุร้อน เป็นต้น และยังสอดคล้องกับ Buhalis, D. (2000) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนา ปรับปรุง การท่องเที่ยว เพราะแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ จะช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ สิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวแบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ และการให้ความบันเทิง ด้านที่ 2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) สอดคล้องกับ Western (2008) การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทาง (Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) กล่าวคือ มีความสามารถในการเข้าถึงหรือความสามารถในการคมนาคมไปยังสถานที่

หรือแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดี เช่น มีถนนคอนกรีต และถนนลาดยาง เป็นต้น และยังสอดคล้องกับ Cooper C., & Boniface, B.G. (1998) กล่าวว่า การเข้าถึง (Accessibility) แหล่งท่องเที่ยวจะดึงดูดเชิญชวนให้เกิดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวได้มาก จะมีการเดินทางมาของนักท่องเที่ยวหลากหลาย และมาได้เรื่อยๆ หากมีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ ด้านที่ 3 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) สอดคล้องกับ แนวทางการขับเคลื่อน Wellness Tourism ของ กลินท์ สารสิน (2563) ที่ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวนั้นมีได้ หมายถึงเพียงแค่การเดินทางไปชมสถานที่ท่องเที่ยวเท่านั้น หากแต่นักท่องเที่ยวควรได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพไว้อย่างน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการนวดสปาของท้องถิ่น ออกกำลังกาย เล่นกีฬา และร่วมกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของกับ ปฏิมาศ เสรีฐิติ (2562) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม มีข้อจำกัดในด้านสถานที่ท่องเที่ยวไม่โดดเด่น ทำให้ไม่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแนวทางการแก้ไข คือ การจัดกิจกรรมในพื้นที่ของชุมชนท้องถิ่นให้หลากหลาย อาทิเช่น สวนผักกวางมั่ง การนวดอบสมุนไพร การทำบุญตักบาตร การแสดงรำดองกำ การทอผ้าลายไดโนเสาร์ การทำแปรรูปผลิตภัณฑ์จากต้นกกลายไดโนเสาร์ ซึ่งการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยคำนึงถึงอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งถือเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยพยายามรักษาความเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมความเป็นอีสาน และสิ่งดึงดูดของชุมชน ด้านที่ 4 สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) สอดคล้องกับ Pike, S. D. (2008) ที่กล่าวว่า เป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกสบายและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ในด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว หรือนักเดินทางบุคคลหรือกลุ่มคนทั่วไป เช่น สาธารณูปโภค น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์ ห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่นักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางมีความจำเป็นต้องใช้ เช่น ร้านอาหาร โรงพยาบาล ธนาคาร สำนักงานไปรษณีย์ การบริการในกรณีฉุกเฉิน ก็มีความสำคัญเช่นกัน และยังสอดคล้องกับ Gan, L. & Frederuck, J.R. (2011) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การกำหนดจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว สิ่งสำคัญของจุดหมายปลายทาง หรือแหล่งท่องเที่ยวควรมี คือ สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่ออกแบบมาเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญภายในแหล่งท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยว ให้ได้รับความสะดวกสบาย และความประทับใจ เกิดความรู้สึกปลอดภัย เพื่อให้ นักท่องเที่ยวอยากอยู่ท่องเที่ยวในระยะเวลาที่นานขึ้น และด้านที่ 5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Administration) สอดคล้องกับ ทินวัฒน์ แสงศิลา และเชมณัฐ ภูกองไชย (2563) ที่พบว่าการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวหาดสวนหิน ทั้ง 14 ด้าน ได้แก่ ด้านสาธารณูปโภคโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการรวมกลุ่มของประชาชน ด้านคมนาคมท่องเที่ยว ด้านเข้าถึงบริการ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านความรับผิดชอบต่อ ด้านบริบทพื้นที่ วิถีชีวิต ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ด้านความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการวางแผน ด้านการดึงดูดนักท่องเที่ยว ด้านสินค้าและผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนแนวทางในการดำเนินการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวหาดสวนหินนั้น เป็นการบริหารจัดการโดยชุมชนในด้านต่าง ๆ ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ด้านงบประมาณ ด้านสาธารณูปโภค และด้านอบรมให้ความรู้ เป็นต้น ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืน ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวหาดสวนหินสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต และ

ยังสอดคล้องกับ สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2565) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว และการสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ ในการจัดสร้างพัฒนาและปรับปรุง กับการอนุรักษ์ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวการมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วยแผนงาน แผนการเงิน และแผนบุคลากร เพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งแผนการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การรักษาความปลอดภัยหรือการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว หรือมาตรการควบคุมทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สามารถนำผลที่ได้นี้ไปปรับเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากการวิจัยนี้พบว่า โมเดลการวัดตัวแปรองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้พฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา และยังมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) นอกจากนี้จากการศึกษาความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์ SWOT เพื่อค้นหาศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในการบริหารจัดการและแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพตามพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนครราชสีมา ยังเป็นการสนับสนุนองค์ประกอบข้างต้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการทำวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการประเมินความต้องการทางพฤติกรรมและการรับรู้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมไปถึงการทำวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยในรูปแบบวิธีอื่นๆ ควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปริมาณด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย พ.ศ. 2560– 2564*.

กรุงเทพฯ: บริษัท พีดับบลิว ปรีนติ้ง จำกัด

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *สถานการณ์การท่องเที่ยวปี 2561 และแนวโน้มถึงปี 2564*.

สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=11273

กรุงเทพฯธุรกิจ. (2564). *สุขภาพและคุณภาพชีวิต*. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2565 จาก

<https://www.bangkokbiznews.com/health/public-health/1031678>

- กลินท์ สารสิน. (2563). *New Normal ท่องเที่ยวไทย ทำอย่างไรเมื่อต่างชาติไม่มากเท่าเดิม: Wellness Tourism คือจุดแข็งที่ประเทศไทยต้องผลักดันเพิ่ม*. สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2564 จาก <https://workpointtoday.com/th-tmr-kalin/>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2564). *ภาวะและสถานการณ์การท่องเที่ยวในอนาคต*. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2565 จาก https://api.tat.or.th/upload/live/about_tat/8925/รายงานประจำปี_2564.pdf
- เกศวลีณ์ รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (2562). *การประเมินความพร้อมของแหล่งน้ำพุร้อน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ สู่อการพัฒนาเป็นเมืองต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อน*. (รายงานการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เฉลิมลักษณ์ คุปิตพันธ์ และปริญญา บรรจงมณี. (2563). *แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(1), 1-13.
- ณัฐวรรติ คณิตินสุทธิทอง และจินตนา เลิศสกุล. (2564). *ความต้องการของตลาดและศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของจังหวัดนครศรีธรรมราช*. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา เชียงพุทธ*, 6(6), 77-93.
- ทินวัฒน์ แสงศิลา และเฉลิมรัฐ ภูองไชย. (2563). *แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวหาดสวนหิน บ้านดงคำโพธิ์ ตำบลปลาไหล อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร*. *วารสารปัญญาภิธาน*, 5(1), 189-202.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- นัทชา สองหลวง. (2561). *แนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพจังหวัดขอนแก่น*. *รายงานการประชุม การประชุมวิชาการระดับชาติการท่องเที่ยวโรงแรมร่วมสมัย ครั้งที่ 5*, 149-160. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปฎิมาศ เสริฐเลิศ. (2562). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม บ้านโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์*. (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ราณี อีสัยกุล. (2560). *การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ. การจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะทาง (Niche tourism management)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สารณี ชนะทัฬ, เนตรนภา รักชายศ และนงลักษณ์ มุดเผือก. (2564). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกรณีศึกษา น้ำพุร้อนท่าสะทอน ตำบลท่าสะทอน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 8(1). 61-79.
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา พ.ศ.2561 – 2565 ฉบับทบทวน*. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2565 จาก https://www2.nakhonratchasima.go.th/files/com_ebook_strategy/2020-06_aa31e9524baf536.pdf
- สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดนครราชสีมา. (2565). *การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาประจำปี พ.ศ.2565*. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2565 จาก https://nakhonratchasima.mots.go.th/more_news.php?cid=52

- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, กรมการท่องเที่ยว. (2565). *การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.dot.go.th/storage/ebooks/January2019/AlzAxoKlnGGUUEh9JE36.pdf>
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา ประเสริฐสิน. (2558). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, 8(2), 2558 56-68.
- อารัญ บุญชัย และจินนา ตันศรวีพุช. (2546). ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจุดขายใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*, 40(4), 22-23.
- Boga, T. C., & Weiermair, K. (2011). Branding new services in health tourism. *Tourism Review*, 66(1/2), pp. 90-160.
- Buhalis, D. (2000). Marketing competitive destination in the future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116.
- Cheng, C. L., Lin, F. C., Chi, M. W., & Tso, J. C. (2018). Exploration of the Critical Factors of Spa Tourism in Taiwan. *International Journal of Science, Technology and Society* 6(2), 47-51.
- Cochran, W.G. (1963). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Cooper C., & Boniface, B.G. (1998). *Geography of travel and tourism*. United Kingdom. Butterworth Heinemann.
- Creswell, J., & Plano Clark, V. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Sage.
- Cronbach, L. J. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York: Mc-Graw Hill.
- Diamantopoulos, A., & Signaw, A.D. (2000). *Introducing LISREL: A Guide for the Uninitiated*. Sage.
- Gan, L. & Frederuck, J.R. (2011). Medical Tourism Facilitators: Patterns of Service Differentiation. *Journal of Vacation marketing*, 17(3), 1-19.
- Global Wellness Institute. (2017). *The Global Wellness Tourism Economy 2017*. Retrieved April 9, 2021 from <http://www.globalwellnesssummit.com>.
- Likert, R. (1932). *A Technique foe Measurement of Attitude*. Achieves of Psychology.
- Pelasol, M., Tayoba, M., Mondero, E., Jugado, K., & Lahaylahay, C. (2012). Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo, Philippines. *JPAIR Multidisciplinary Research*, 8(1), 90-97.
- Pike, S. D. (2008). *Destination Marketing: an integrated marketing communication approach*. Massachusetts United States: Butterworth-Heinemann. Burlington.
- Western, T. (2008). *Five A's of Toursim*. Australia: Tourism Western Australia.